

Tutum ve Tutum Ölçekleri

tutum

“bireye atfedilen ve bireyin psikolojik bir obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilim”

Smith (1968)

“psikolojik obje”

**birey için anlam taşıyan bireyin farkında
olduğu herhangi bir obje**

“tutum objesi”

hakkında tutum sahibi olunan şey

tutumların özellikleri

- yaşantı yoluyla öğrenme
- devamlılık
- birey ve obje arasında düzenlilik
- yanlılık
- toplumsal tutumlar
- tepki gösterme eğilimi
- olumlu/olumsuz davranışlar

üç öđeli tutum modeli

- bilişsel öđe
- duygusal öđe
- davranışsal öğe

bilişsel öge

“ tutum objeleri ile ilgili gerçeklere
dayanan bilgi ve inançlar ”

siyasal partiye yönelik tutum

düşünce

uzun
ömürlü

tutum

tutarlılık

inanç

inanç

“bireyin kendi dünyasının herhangi bir yönüne ilişkin algı ve bilişlerinin, tek boyutlu olarak örgütlenmesi ya da bir savın, olaylar bütünü olduğu gibi irdelenmeksizin kabul edilmesi”

inançlar + duygusal öge = tutum

“mevcut düzen”

kani

“tutumların sözlü ifadesi”

(Kolasa ve Rokeach)

- daha özgül
- olumlu ya da olumsuz yargı

duygusal öęe

“tutumun bireyden bireye deęişen ve
gerçeklerle açıklanamayan,
hoşlanma-hoşlanmama yönü”

değer

“ bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen, onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatlerini yansıtan, genelleştirilmiş temel ahlaki ilke ve inançlar”

davranışsal öge

“bireyin tutum objesine ilişkin davranış eğilimi”

- duygusal davranış
- normatif davranış

tutum davranış ilişkisi

“tutumlara davranışa yol gösteren olarak bakılabilir”

(Arkonaç, 2001)

- tutum ve davranış arasında tutarlılık
- La Piere (1934)

tutum ve davranışta önemli unsurlar

- hareket
- hedef
- çerçeve
- zaman

davranışı etkileyen etmenler

- **tek cevap/ tepki, bir dizi farklı tepki/ madde**
- **zamanlama (tutum ölçümü- davranış gözlemi)**

tutum-davranış farkı

“ortam eşiği” Campbell (1963)

a: zayıf ırk ayrımı tutumu
b: orta güçte ırk ayrımı tutumu
c: güçlü ırk ayrımı tutumu

davranışı etkileyen etmenler

- tek cevap/ tepki, bir dizi farklı tepki/ madde
- zamanlama (tutum ölçümü- davranış gözlemi)
- alışkanlıklar
- sonuç hakkında beklentiler
- öğrenme süreci

tutum ölçekleri

kullanım amaçları

- **tutum ve değerlerinin belirlenmesi**
- **aile ve genel çevre faktörlerinin incelenmesi**
- **bireyin uyum problemlerinin teşhisi**

tutumun ölçülebilen boyutları

- “yönü”

duygusal niteliği (olumlu / olumsuz)

- “derecesi”

duygusal tonun düzeyi (kabul etme / etmeme)

- “yoğunluğu”

dışa yönelik bir davranışa dönüşebilme olasılığı

ölçeklerdeki yaklaşımlar

- **Uyaranların ön plana alındığı (karar verme) yaklaşım**
Thurstone' nun eşit görünen aralıklar yöntemi
- **Deneklerin ön plana alındığı yaklaşım**
Likert ölçekleme yöntemi
- **Tepkilerin ön plana alındığı yaklaşım**
Guttman ölçeği

tutum maddeleri oluřturmada temel ölçütler

- ilgililik / tanı işlevi
- ayırıcılık işlevi
- yeterlik ya da tüketicilik işlevi

tutum ölçeklerinde ölçütler (Edwards)

- geçmiş zaman kullanımı
- gerçek olaylara dayalı yorumlar
- birden fazla yorumlanabilecek ifadeler
- psikolojik obje ile ilgisiz cümleler
- herkes tarafından / hiç kimse tarafından işaretlenmemesi olası cümleler
- duygusal ilgi ölçeğinin tüm alanını kapsayan cümleler

tutum ölçeklerinde ölçütler (Edwards)

- duygusal ilgi ölçeğinin tüm alanını kapsayan cümleler
- basit, açık ve doğrudan ifadeler
- kısa cümleler (en fazla 20 kelime)
- tek düşünce
- “hepsi, tümü, her zaman, hiçbiri, asla”
- “sadece, şimdi, bazen”
- basit zamanlı cümleler
- ölçeği cevaplayacak kişilerin anlayamayacakları kelimeler
- çift olumsuz cümleler

E. S. Bogardus
(1882 – 1973)

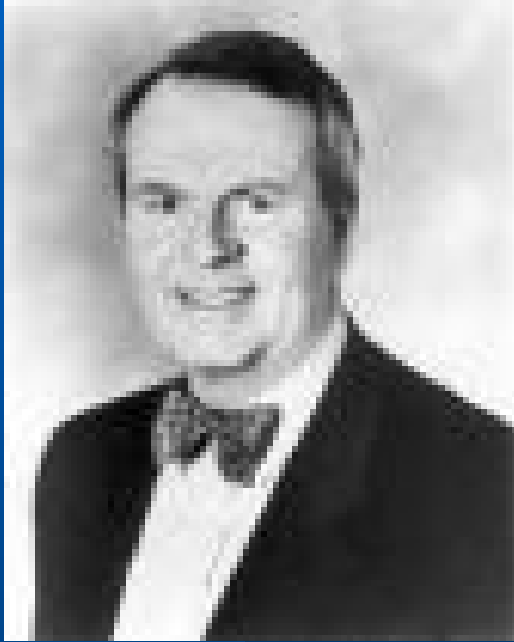
Bogardus Toplumsal Uzaklık Ölçeği

Bogardus Toplumsal Uzaklık Ölçeği

- ölçümler arasında sadece azlık-çokluk ayrımı yapar
- bir sıralama ölçeği
- iki boyutu birlikte ölçer
 - belli bir objeyle ilişki kurma isteđi
 - objeyle aynılaşma eğilimi
- kullanılan maddelerin seçimi nesnel deđildir

Tablo 1. Amerikalıların Çeşitli Etnik Gruplara Karşı Tutumları

	Evlilik yoluyla yakın akrabalığa %	Kişisel dost olarak klübüme %	Komşu olarak mahalleme %	İş arkadaşı olarak ülkeme %	Yurttaş olarak ülkeme %	Konuk olarak ülkeme %	Ülkemden çıkarılmalıdır %
Amerikalılar	90	92	93	92	91	1	0
Kanadalılar	87	93	96	96	96	2	0
İskoçyalılar	78	89	91	93	93	2	0
İrlandalılar	70	83	86	90	91	4	1
Galliler	61	72	80	81	86	5	0
Fransızlar	68	85	88	90	93	4	1
İngilizler	94	97	97	95	96	2	0
İskoç İrlandalılar	73	82	88	89	92	17	0

Rensis Likert
(1903-1981)

Likert Tipi Tutum Ölçeği

Likert Tipi Tutum Ölçeği

- denekler ön planda
- bireylerin tepkide bulunacakları çeşitli ifadeler
- verilen ifadeye katılım derecesi belirtilir
- birey kendisi hakkında bilgi verir
- toplamalı sıralama tekniği

avantajları

- konu ile ilişkili noktalar dikkate alınır
- çeşitli tutum objeleri ve durumlarına uyum sağlar
- tutumun ölçülebilen boyutlarından hem yönünü hem de derecesini hesaplayabilir

dezavantajları

- farklı cevap ifadeleri aynı toplam puanı üretebilir

tutum değişikliklerini ölçmede daha az duyarlı

- bireyin iç görüye sahip olması

- bilgileri tam ve çarpıtmadan vermesi

kimliği gizleme, sosyal beęenirlik ölçeği

Likert ölçeğinin geliştirilmesi

- olumlu / olumsuz çok sayıda tutum maddesi (100)
- ön deneme-değerlendirme
- değerlendirilmeyen maddelerin ölçekten çıkarılması
- rastgele sıralama
- denek gruba uygulama (grup sayısı = 5 x madde sayısı)
- madde analizi
- istatistiksel olarak anlamlı olmayan maddelerin ölçekten çıkarılması

Likert Tipi Tutum Ölçeğinin Hazırlanması

1. konunun tanımlanması ve kapsamın belirlenmesi

- kompozisyon yazımı
- içerik analizi
- olumlu = olumsuz madde sayısı
- kapsam geçerliliği
- dereceleme 3,5,7,9,11'li
- seçenekler
 - katılma derecesi
 - sıklık derecesi
 - önem derecesi

2. ölçeğin geçerliliğinin çalışılması (faktör analizi)

3. puanlama

- ifade olumlu “tamamen katılıyorum” 5 ve 4,3,2,1
- ifade olumsuz “kesinlikle karşıyım” 5 ve 4,3,2,1

4. ölçek puanlarının dağılımının incelenmesi

- **100 maddeli 5'li derecelmeli ölçekte**

en düşük toplam puan 100

en yüksek toplam puan 500

genişlik= 500-100

5. Madde analizi

- Madde puanı ile toplam puan arasındaki korelasyon
- Ölçek puanı ile \uparrow korelasyon gösteren maddeler
- Tek boyutluluk için önemli
- Madde analizi;

Madde toplam

Madde kalan

6. Alt ve üst grup ortalamaları arasındaki farka dayalı madde analizi

- Maddelerin ayırt etme gücü hesaplanır
- Toplanmış ölçek puanı bulunur, her ölçek maddesinin \uparrow veya \downarrow toplam puanlı bireyler arasında ne ölçüde ayırım yaptığı incelenir
- Faktör analizi
- Maddelerin ayırıcılıklarına göre tekrar seçim
- Puanlar sıralanır (yüksek \rightarrow düşük)
- Üst ve alt gruplar oluşturulur
- Her maddenin madde puanlarının ortalamaları hesaplanır
- İki ortalama arasındaki farkın anlamlılığı

7. Faktör analizi

Ölçeğin genel faktörü

Alt boyutları ve sayısı

8. Maddeler belirlenir (genellikle 20)

4. ölçek puanlarının dağılımının incelenmesi

□ 100 maddeli 5'li derecelmeli ölçekte

en düşük toplam puan 100

en yüksek toplam puan 500

genişlik= 500-100

L. L. Thurstone

(1887 -1955)

Thurstone Ölçeği

**sosyal tutumların
ölçümünde
tek boyutlu ölçek
geliştirmede kullanılan
teknikler**

- **çift karşılaştırmalar**
- **eşit aralıklı ölçek**

çift karşılaştırmalar tekniği

- ifade oluşturma ve çiftler halinde düzenleme
- olası karşılaştırma sayısı $\Ç = [N (N - 1)] / 2$
- hakemler grubu
- olumlu yargıların oranı ve standart ölçek değerine dönüştürme
- maddeler arasındaki mutlak ortalama farkı hesaplama

eşit görünen aralıklar tekniği

- objelerin sıralı değerlendirmesini verir
- ölçek üzerindeki iki ölçüm arasındaki uzaklığa ilişkin yargıya varmayı sağlar

ölçeğin geliştirilmesi

- araştırmacı tarafından her çeşit görüşü belirten 100-150 kadar ifade oluşturulur
- en az 30 kiřiden oluřan hakemler grubu
- ölçek puanı verilmesi
- madde analizi
 - belirsizlik katsayısı – bir ifade üzerinde ne ölçüde uzlaşma olduğunu gösteren ve sayısal olarak ölçülebilen bir değerdir
- seçme